

Tartalom

Mi jellemzi az elmével sem rendelkező, az öntudat nélküli és az öntudattal is bíró állatokat? Amilyen rosszul bántik ma az ember az állatokkal, és hogy mit lehetne tenni ez ügyben. Mennyit ér az öntudattal bírók és nem bírók boldogsága?

Megjegyzés

Közepesen hosszú, általában jól érthető téma. Az utolsó pont az, ami kissé filozofikusabb. Van benne egy-két olyan elképzelés, ami mai szemmel nézve nem tűnhet túlzottan reálisnak, már csak az is, hogy egyáltalán törődjünk vele, hogy mit éreznek az állatok. Próbáljuk meg tágabban szemlélni a dolgokat, és így talán kevésbé érezzük majd ezeket a valóságtól elrugaszkodottaknak.

Az állati elmék és hatalmunk az állatok fölött

(Azonosító: 039; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Az elme jelenségei

Az elme szerkezete

Az élet és az elme

Az értelem elemei

Az állati elmék és hatalmunk az állatok fölött

Forma

Boldogság

Ember

Társadalom

Egység

Program

Az ember élete

1. Állati elmék	2	—
1.1. Ahol nincs elme	2	
1.2. Öntudat nélküli állatok.....	2	1
1.3. Öntudattal is bíró állatok	4	
2. Hatalmunk az állatok felett	4	—
2.1. A helyzet és a cél.....	4	
2.2. Mit lehet tenni?	5	2
3. Mennyit ér az öntudattal bírók és nem bírók boldogsága?	7	
Referenciák	8	—

1. Állati elmék

Az állati elmék összetettsége különböző. Vannak állatok, amelyeknek nincs is elméjük, azaz legfeljebb a „számítógép” van bennük jelen, vagy még az se. A következő szinten már van elme, azaz lélek és tudat, de öntudat még nincs. Végül vannak, akikben az öntudat is feltűnik.

1.1. Ahol nincs elme

Ilyenek lehetnek azok az állatok, melyeknek egyáltalán **nincs idegrendszerük**, például a szivacsok, **vagy az nagyon egyszerű**, mint a medúzák β esetében. Ilyenek továbbá a **növények** is.

Ezek **nem éreznek, és nincsenek tudatában a dolgoknak.** Ha végeznek is információfeldolgozást, azt úgy teszik, mint a számítógépek: tudattalanul, automatikusan.

Velük az ember úgy is bánhat, mint a tárgyakkal, gépekkel. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ész nélkül, felelőtlenül.

Ezek is értékesek lehetnek ugyanis, részint azért, mert hasznosak lehetnek a számunkra, részint mert idővel bennük is kifejlődhet az elme. Már csak azért sem árt vigyázni rájuk, mert egyedei és összetett szerkezetek, melyek, ha eltűnnek, nem tudjuk újraalkotni őket.

1.2. Öntudat nélküli állatok

A legtöbb állat ide tartozik. Ilyen például a csirke, a sertés, a szarvasmarha, de a kutya és a macska is.

Ők éreznek, és általában tudatában vannak a dolgoknak, viszont nem tudnak a saját létezésükről, és nincsenek meg náluk az öntudattal megjelenő motivációk.

Az öntudatról és képességeiről lásd 'Az elme szerkezete' és 'Az élet és az elme' témákat, az öntudattal megjelenő motivációkról pedig a 'Forma, öntudat, motivációk és érzelmek' témát.

Az öntudatnak és motivációinak hiányából sok minden következik. Például:

- Nem fogják fel, és nem érvényesítik a saját érdekeiket a formával szemben, **teljes mértékben követik a forma készítéseit.** Többek között, ha a forma önzetlenséget, együttműködést vár tőlük, akkor úgy tesznek. (Ellentétben az emberrel, aki gyakran ilyenkor is önző módon viselkedik.)
- Ami a **motivációkat** illeti, nincs bennük például sikervágy, nincs etikai érzékük, nem akarják megvalósítani magukat, és humorérzékük sincs. (Utóbbi nem ugyanaz, mint a játékosság, ami sok öntudat nélküli állatra is jellemző).

Nem fogékonyak továbbá az univerzális, elvont esztétikára: nem értékelik például a naplemente vagy a zene szépségét. (Viszont az ellenkező nemét, illetve az ő udvarlás során készített produktumaiét esetleg igen. A jelek szerint, ha az állatok szépnak látnak valamit, az mindig a párválasztáshoz kapcsolódik, bár még az is kérdés, hogy amit ilyenkor éreznek, annak mennyi köze van az esztétikához.) Ez azzal is jár, hogy az állatok, önmagáért legalábbis, **nem művészkednek.**

Összességében hozzánk, emberekhez képest jóval inkább **az egyszerű dolgok teszik őket boldoggá:** az, ha jóllaknak, párosodnak és hasonlók, azaz a forma motivációinak kielégítése.

- **Nincsenek stratégiai megfontolásaik.** Mindig a pillanatnyi készítéseik szerint cselekszenek. (Ha valamiképpen készülnek is a jövőre, mint ahogyan a mókus raktároz télire, azt nem azért teszik, mert értik, hogy így lesz jó nekik, hanem azért mert pillanatnyilag arra érznek készítenést.)
- **Nem élnek lelki életet.** Nem reflektálnak a lelkiállapotukra, gondolkozásukra, nem gondolnak például olyanokat, hogy „ő, milyen szomorú vagyok”, „ő, milyen buta vagyok”. Szintén nem rágódnak elvont dolgokon, mint amilyen a karrier, és nem izgatja őket a múlt vagy a jövő. Különösen: nem lesznek öngyilkosok.
- **Nem félnak a haláltól.** Aki ugyanis nincs tudatában a saját létének, az azt sem tudhatja, hogy az véget érhet. Az állatok inkább a fájdalmat kerülik, illetve az olyan helyzeteket, ami a halálukhoz vezethet. Másrészt viszont, ha a forma azt követeli tőlük, akkor minden ellenállás nélkül mennek a halálba. (Ilyen például, ahogyan az imádkozó sáskák és a fekete özvegy hímje a párosodást követően hagyja, hogy a nőtény felfalja (@@Igaz az, hogy önként hagyja?), vagy ahogyan a hangyák és a természetek az életük árán is védelmezik a bolyt.)
- **Őszinték.** Először is abban az értelemben, hogy **nem ellenőrzik, és nem takargatják a készítéseiket, érzelmi megnyilvánulásaikat.** Nyíltan, elemi módon önzők vagy agresszívek például. Ennek több oka van, így az öntudat hiánya, amely nélkül nincs önkontroll; az, hogy nem tudnak belehelyezkedni a másik nézőpontjába, és ezért nem érdekli őket, hogy az mit gondol, vagy hogyan érez; aztán az sem izgatja őket, hogy helyesen cselekszenek-e; és nem tartják vissza őket normák sem.

Másodszor pedig **nem csalárdak és nem képmutatók.** Részben mert nem tudják más szemével nézni magukat, így nem tudják kitalálni, hogyan tévezzék meg őt; részben pedig az indokuk is kevesebb ezekre, például mert nem érdekli őket mások véleménye,

illetve nincs sikermotivációjuk. Ez utóbbi folytán hiúság sincs bennük. Lásd ehhez ‘A siker motívuma’ témát, benne a hiúság összefüggését a sikervágygal.

(Egyes állatok tudnak ugyan megtévesztő módon viselkedni, például van olyan madár (@@ Melyik?), amelyik sérültnak tettei magát, hogy elesalja a ragadozót a fészke közeléből, ezek azonban nem tudatos, hanem **ösztönös β cselekvések.**)

- **Egyenlőknek látnak bennünket, embereket.** Nincsenek tekintettel sok olyan dologra, amelyek miatt mi felfelé vagy lefelé tekintünk egymásra: nem érdeklik őket a képességeink, az életkorunk, a vagyonunk, a státuszunk, az, hogy mennyire vagyunk sikeresek. Általában véve eltekintenek az emberek címkeitől. A címkekről lásd a ‘Címkek, szerepek, identitások’ témát.

1.3. Öntudattal is bíró állatok

Bizonyos állatokban megjelennek az öntudat jelei. Ilyen például a delfin, a gorilla vagy az elefánt.

Egyesek felismerik magukat a tükörben. (Ennek jelentőségéről lásd ‘Az elme szerkezete’ témában.) Mások művészeknek mondható tevékenységeket végeznek, például képeket festenek, ami esztétikai érzékre utal. Megint mások mintha gyászolnák elvesztett társaikat, ami feltételezi a halál fogalmának ismeretét β . (@@ Utóbbi jelentőségében nem vagyok teljesen biztos, mert mintha ilyesmit a kutya is tenne, akinek nincs öntudata. Szerintetek?)

Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy ezen állatok öntudatának minősége eléri az emberét. Azt azonban sokkal inkább, hogy **nincs éles határvonal ember és állat között.** Egyébként hasonlókat lehet elmondani az intelligenciát illetően is, sokféle állat ugyanis igen intelligens, így a fent említettek, de mellettük például a kutyák, a varjak, de a polipok, tintahalak is.

Sokan elhibázzottnak tartják, hogy **emberi fogalmakban gondolkozzunk az állatokról,** antropomorfizáljuk őket, például olyanokat mondjunk róluk, hogy szépnek tartanak valamit, vagy rádöbbennek valamire. Az igaz, hogy egyesek hajlamosak túlzásokba esni ezen a téren, például már-már emberinek tekinteni egy kutyát is. Az óvatosság mindenképpen indokolt, de a fentiek fényében **nem kell feltétlenül és teljes mértékben elvetni** az emberi fogalmakat. Továbbá azért sem, mert számos jel mutat arra, hogy az elme és az öntudat egy külön minőség, mely közös magot képez bennünk. Utóbbiról lásd a ‘Az elme szerkezete’ témában, az antropomorfizálásról tágabban pedig a ‘Forma, öntudat és gondolkodás’ témában.

2. Hatalmunk az állatok felett

2.1. A helyzet és a cél

Az ember hajlamos arra, hogy azt tekintse magával egyenrangúnak, ami úgy néz ki, mint ő.

Vagyis az emberi formához kötni azt. Ez **nemcsak az állatokkal szemben merül fel**: valószínűleg a robotokat vagy az idegen lényeket is könnyebben elfogadnánk, ha hasonlítanak ránk. Nemkülönb a testileg fogyatékos, de szellemileg ép embereknek is meggyűlik időnként a bajuk azzal, hogy elfogadtassák magukat.

Az állatokat sokszor nem tartjuk többre a tárgyaknál.

Ami megkönnyíti, hogy lelkiismeret furdalás nélkül használjuk őket saját céljainkra, ugyanakkor **helytelen**, hiszen ők is érző lények – a nekik okozott szenvedéssel is rosszabb lesz a világ. Ráadásul ez a szenvedés igen kemény és kézzel fogható: gondoljunk csak a csirkére, akinek egy szűk ketrecben kell leélnie az életét, a végén pedig elvágják a nyakát. Mi több, nem ritkán az öntudattal bíró állatokkal szemben is hasonlóan járunk el, akiknek ez vélhetőleg még több szenvedést okoz. Lásd ehhez a 'Fogalmak, szimbólumok, jelentés' témában az átlényegülés kapcsán hozott példát, ahogyan egy darab húsról már nem mint egy érző lény darabjára gondolunk.

Jó volna szem előtt tartani, hogy az állatok is érző és gyakran értelmes lények, és ennek megfelelően bánni velük.

Ezt sokan érzélgősségnek tekintik, és különösen olyankor ébred fel az ellenállás, ha pénzbe kerülne a dolog. Az igaz, hogy **a dolog praktikus oldalát sem szabad figyelmen kívül hagyni**: azt, hogy az ember szereti húst, és a húsfogyasztás bizonyos mértékig az egészségünknek is jó; azt, hogy ezt jelenleg csak az állatokból szerezhethetjük be; és azt, hogy az emberek hajlandósága az áldozatvállalásra korlátozott. Hogy egyelőre legalábbis **kompromisszumot kell kötni**, az világos. Ez azonban nem jelenti azt, hogy most ne tegyünk semmit, továbbá **hosszabb távon törekedni kell rá, hogy egyre kevesebb szenvedést okozzunk**.

Tekinthetjük ezt egy **folyamat** részének is: sokáig a rabszolgákkal sem bántak sokkal jobban, mint az állatokkal, ma pedig már állatvédelmi törvények is vannak. A világban ebben a tekintetben is tapasztalható némi fejlődés, bár a céltól még nagyon messze vagyunk.

2.2. Mit lehet tenni?

Rövidtávon:

1) Lássuk meg az érző és értelmes lényt az állatokban.

És a szenvedést a hús mögött. Nem az kell, hogy állandóan ezzel kínozzuk magunkat, de ne feledkezzünk meg róla örökre és teljesen.

2) Úgy fogjuk fel az állatok leölését, mint szükséges rosszat.

Különösen ne élvezkedjünk benne, és ne neveljünk másokat erre.

(Mondhatnák erre, hogy akkor miért nem rögtön azt kérem, hogy ne élvezzük a húsevést. Azért mert az utóbbi vélhetőleg mélyebben belénk van programozva, az egészségünknek is használhat, és mert nehezebb helyettesíteni.)

3) Öljünk kevesebbet.

- Pusztán az ölés kedvéért, sportból ne tegyük.
- Csökkentsük a húsfogyasztásunkat.

Ez nemcsak az állatok jóléte szempontjából lenne hasznos:

- **Az állattenyésztés meglehetősen erőforrásigényes.** Például jelentős mennyiségű vizet és energiát spórolhatnánk, ha kisebb intenzitással folytatnánk. β (@@ Igaz ez? Konkrétumok?)
- **Összességében több élelem maradna az embereknek,** mivel adott mennyiségű (energiatartalmú) hús előállításához jóval több növényi táplálékra van szükség, melyet – vagy a helyükön termelt más növényeket – az emberek közvetlenül is elfogyaszthatnák.
- **Különösen a marhatenyésztés jelentősen hozzájárul a globális felmelegedéshez,** az állatok által felbőfögött metán miatt. (A metán üvegházhatása legalább 25-szöröse a szén-dioxidénak.) Ezen kívül az megspórolt energia révén is javulhatna a helyzet.
- **Ha túl sok húst eszünk, az nekünk sem jó.** Egyrészt elhízhatunk, de például az ereinknek sem tesz jót és akár köszvényt is okozhat.

Fontos, hogy a húsfogyasztást nem csak úgy lehet csökkenteni, hogy teljesen vegetáriánusok leszünk. Azzal is sokat tehetünk, ha csak kevesebb húst eszünk. Ennek egy jó módszere, ha rendszeresen **húsmentes napokat** tartunk, például minden hétfőn.

4) Törekedjünk rá, hogy minél kevesebb szenvedéssel járjon az állatok számára, amit velük teszünk.

Egyfelől nem mindegy, hogy **hogyan élnek**, ameddig élnek, másfelől nem mindegy, hogy **hogyan öljük le őket**. Jó volna, ha mindkettő minél humánusabb lenne.

Általában nem vagyunk tudatában, ezért nem árt felhívni rá a figyelmet, hogy ma sok helyen nem rosszul, hanem egyenesen szégyenteljes módon bánnak az állatokkal – többnyire azért, hogy olcsóbb legyen a termelés. Ha komolyan gondoljuk, hogy érdekel bennünket az állatok sorsa, fogadjuk el, hogy ezért **áldoznunk is kell valamennyit**. Ehhez érdemes mérlegre tennünk, amiről nekünk kell lemondanunk, és a szenvedést, amitől ezáltal érző lényeket óvhatunk meg. Lásd a referenciák közt hivatkozott dokumentumfilmet.

Még egy megjegyzés: ha az emberekkel nagyon rosszul bánnak, azt szokták mondani, hogy úgy bánnak velük, mint az állatokkal. Remélhetőleg ez a kettő egyszer majd nem ugyanazt fogja jelenteni.

Mit lehetne tenni hosszabb távon?

Tudom, hogy ez most még sci-fi, de például meg lehetne oldani, hogy **úgy növezzünk húst, hogy ahhoz ne tartozzon egy érző lény**. Lehet, hogy ez most nevetségesen hangzik, de ha belegondolunk, ez tényleg valami olyan, amitől jobb hely lenne a világ.

És **jobb is lenne, ha a kiváló elméink inkább ilyesmiken törnék a fejüket**, mert ma ehelyett nem kevés olyan dolgon is gondolkoznunk kell, amitől a világ inkább csak rosszabb lesz.

Egy még távolibb, ma még inkább mesébe illő cél lehetne, hogy **az állatoknak se hagyjuk, hogy egymást öldössék, kínozzák**. Természetesen ezért, (vagy ha az embernek ártanak valahogy), ők nem felelősek, csak a késztetéseiket követik, a saját boldogságukat keresik – ám a szenvedés, amit okoznak, ugyanaz.

Hogy **mindez miért a mi gondunk?** Tény, hogy a rendszert nem mi hoztuk létre, nem mi vagyunk a felelősek azért, hogy az oroszlán vagy mi magunk vágyunk a húsrá. Viszont **mi vagyunk az egyetlenek, akik átlátják a rendszert**: azt, hogy hogyan működik, azt, hogy miért úgy működik, illetve hogy ez nem jó – és mi vagyunk az egyetlenek, akik **esetleg javítani tudnánk rajta**. Sokan azt válaszolnák erre, hogy de hát a világ ilyen, mindez így *természetes*. Ám attól, hogy valami természetes, még nem feltétlenül jó. Lásd erről ‘A boldogság keresése és korlátai’ témában.

3. Mennyit ér az öntudattal bírók és nem bírók boldogsága?

Többet ér-e egy ember boldogsága, mint egy csirkéé? Ha igen, mennyivel? „Jogos”-e megölnünk egy öntudattal nem bíró állatot, hogy mi jóllakjunk? A hasonló kérdéseket jó részt objektív módon nem lehet megválaszolni, de ezt-azt azért lehet mondani róluk.

Az **öntudattal bírók mélyebb lelki életet élnek**. Egyrészt vannak olyan **motivációik, melyek az öntudat nélkülieknek nincsenek**, például az univerzális esztétika vagy az etika, és olyan elvont dolgok és érintik őket, mint a halál. Másrészt **a régi motivációikat is intenzívebben élik meg**, mivel azon túl, hogy közvetlenül érzik őket, még a tudatában is vannak nekik, úgy is, mint jövőbeli lehetőségek vagy múltbeli emlékek. Emiatt például az embernek nemcsak egyszerűen fáj a dereka, de nyomorultnak is gondolja magát miatta, illetve előre fél, hogy majd holnap is fájni fog. Lásd ehhez a ‘Forma, öntudat, motivációk és érzelmek’ témát.

Valójában nem is arról van szó, hogy a boldogságunknak különböző lenne az értéke, hanem arról, hogy **ugyanaz a hatás intenzívebben érinthet egy öntudattal bíró lényt**, nagyobb boldogságot vagy szenvedést okozhat neki, mint egy öntudattal nem bírónak. Viszont, ha kevésbé is, az utóbbiak is megérik ezeket: nem valószínű például, hogy egy csirkének sokkal kevésbé fájna, amikor elvágják a nyakát. **Az lehet, hogy jogos olyan tetteket véghezvinnünk, amik az öntudattal nem bírókra nézve negatívabbak, mint amennyire nekünk közvetlenül pozitívak, de valamennyire az ő érdekeiket is figyelembe kell vennünk**. Hogy mennyire, azt természetesen nem könnyű megmondani. Annyi azonban bizonyos, hogy kellő ok nélkül nem jogos szenvedést okoznunk, és hogy szép dolog törődni az állatok érdekeivel.

Legalábbis ami az embert illeti, a gyakorlatban is **az öntudathoz kapcsolódik, hogy kinek a boldogságát, létét tekintjük értékesnek**, bár viszonylag lazán. Általában annak az

életét védjük, azt tekintjük embernek, akiben megvan az öntudat, kialakulóban van benne (csecsemők) vagy visszatérhet bele (alvók, eszméletüket veszítettek, kómában fekvők). Ez azért **nem egy szigorú szabály**: például a magzatokban is ott van az öntudat ígérete, az abortusz mégis meglehetősen elfogadott, továbbá nem ritka, hogy sokáig életben tartanak, gondoskodnak olyanokról, akikből már eltávozott az öntudat, és nincs is rá sok remény, hogy visszatérjen. Hogy honnantól és meddig ember az ember, érzékeny kérdés, és már csak ezért is van logika abban, hogy **tágra hagyjuk a határokat**. Az elhangzottakra tekintettel pedig esetleg elgondolkozhatnánk rajta, hogy az emberi fajon túl is megengedőbbek legyünk ezen a téren, különösen nagyobb figyelmet szenteljünk az öntudat meglétének.

Lásd ide kapcsolódóan ‘A világ és az ember egysége és az elme egysége’ témát arról, hogy érezzünk némi közösséget a többi öntudattal illetve elmével bíró lényvel, valamint az ‘Értékek’ témában az élet, az elme és az öntudat értékét.

Referenciák

- *Film (dokumentum): Food, Inc.*